

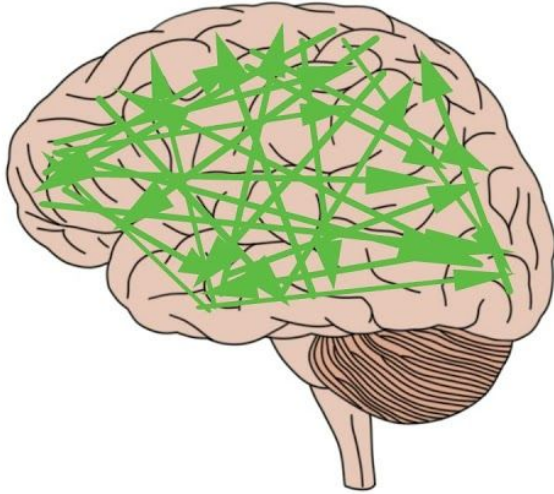
Autizmo spektro sutrikimai: ką svarbu žinoti mokytojui ir specialistui

Ugdymo meistras, Gabrielė Tervidytė - Arandi ❤️

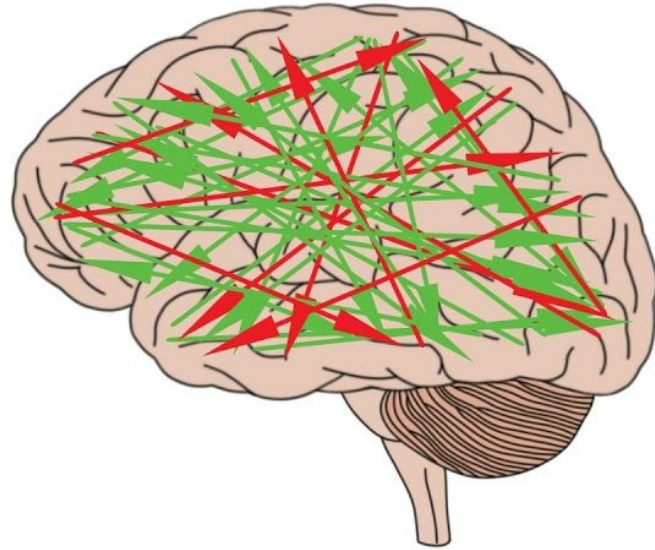
Mūsų šiandienos turinys

- Kas yra ASS?
- Pasaulio ir Lietuvos kontekstas
- ASS švietimo ir ugdymo sistemoje
- Kaip atpažinti/ leisti sau "įtart", kad galimai vaikas turi ASS?
- Ką daryti, jei manau, kad mano grupėje/klasėje yra vaikas su ASS?
- Ką daryti, jei vaikas jau yra gavęs ASS diagnozę?
- Autizmo priešai - mitai
- Mano jausmai, kai susiduriu su ASS ar kitais raidos sutrikimais ir iššūkiams

TYPICAL BRAIN

AUTISTIC BRAIN

- UNUSUALLY RAPID GROWTH
IN INFANCY AND EARLY CHILDHOOD
- ATYPICAL PATTERNS OF CONNECTIVITY

Kas yra ASS ir kaip jis atrodo pasauliniame kontekste?

Neurologinis raidos sutrikimas

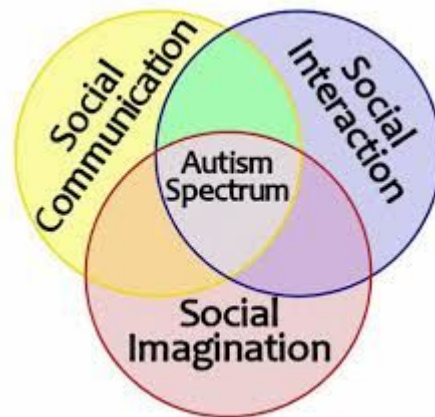
VS

viena iš žmogiškų smegenų variacijų, bet tai nereiškia, kad ji būtinai ydinga

1 iš 100, 1 iš 88, 1 iš 68 - diagnostika, tik 100 metų

ASS apibūdinamas per simptomus, bet spektras yra spektras (!):

1. socialiniai jgūdžiai (santykių kūrimas, aplinkinių žmonių ir situacijų interpretavimas);
2. komunikacija (visokia) bei lankstus mąstymas ir
3. elgesys (elgesys yra komunikacija!)

ASS ugdyme - ar bandome keisti vaiką, ar padėti atrasti tinkamiausią mokymosi būdą?

Socialiniai iššūkiai: akių kontaktas, neverbalinės žinutės, humoras, nutylėta informacija, ironija, alegorijos ir pan.; pokalbio konstravimas ir išlaikymas, dalinimasis, eiliškumas

Nelankstumas: smegenys nėra tiek lanksčios, kad improvizuotų, greitai prisitaikytų prie pakitusių aplinkybių (elgesys, mąstymo konstruktai, rutina).

Sensoriniai pertekliai ir trūkumai: garsas, apšvietimas, kvapai, prisilietimai, vaizdiniai

Kaip atpažinti, o gal jau net pasidalinti įtarimais..?

- vaikas nereaguoja (arba labai retai reaguoja) į savo vardą;
- vaiko kalbos įgūdžiai vystosi lėtai;
- vaikas neklauso nurodymų;
- kartais atrodo, kad vaikas yra kurčias ar neprigirdi;
- vaikas nerodo į daiktus, nemojuoja ranka atsisveikindamas (nedaro „ate-ate“);
- vaikas neseka tėvų žvilgsnio (nežiūri į daiktus, į kuriuos žiūri tėvai);
- vaikas dažnai kartoja keistus, neįprastus judesius (linguoja, sukasi, vėduoja ranka, keistai įtempia rankas ar liemenį, mėgsta „žvairuoti“);
- vaikas yra pernelyg aktyvus, nebendruojantis ar užsispyręs (priešinasį ką nors keisti, išmolti);
- vaikas nemėgsta prisilietimų, jautriai reaguoja į garsus, šviesą ar tam tikrus daiktus;
- kartais atrodo, kad vaikas nejaučia skausmo;
- vaikui išsivysto staigūs įniršio ir agresijos priepuoliai;
- vaikas nemoka žaisti su žaisliukais, naudoja juos ne pagal paskirtį;
- vaikas negali paaiškinti, ko jis nori;
- vaikas neatsako šypsena į šypseną ;
- vaikas nežiūri į akis, labiau domisi daiktais nei žmonėmis;
- vaikas nuolat kartoja tuos pačius veiksmus;
- vaikas, atrodo, labiau mėgsta žaisti arba būti vienas;
- vaikas ima daiktus tik sau;
- pagal savo amžių vaikas atrodo labai nepriklausomas (neprisirišęs);
- vaikas tarsi gyvena savo pasaulyje;
- vaikas keistai prisirišęs prie kai kurių žaislų, daiktų ar taisyklių (pvz., visada rankoje laiko virvutę, prieš užsimaudamas apatines kelnaites privalo užsimauti kojines ir kita);
- vaikas didžiąją laiko dalį praleidžia tvarkydamas daiktus, dėliodamas juos į vieną liniją, dėstydamas juos tam tikra nekintama tvarka.

Ką, kam ir kada sakyti?

Ar diagnozė būtina, kad dirbtume taip, kaip vaikui labiausiai tinka?

- ★ Įsitikinti 50 kartų
- ★ Konfidencialiai pasidalinti su kolegomis
- ★ Pasitarti su mokyklos specialistais
- ★ Susirašyti nerimą keliančius ženklus (tiksliai, su pvz. Ir reguliarumu)
- ★ Nesiūlyti diagnozės, tačiau rekomenduoti konkrečius žingsnius
- ★ Patikinti (ir pačiam tuo tikėti), kad norite rasti geriausią būdą padėti mokiniui augti
- ★ Nekaltinti (net menkiausiu antakio pakėlimu) tėvų ir namų aplinkos, vaiko patirties

ASS = potencialas (kaip ir bet kurio kito vaiko)

Priemonių ir aplinkos pritaikymas: vaiko sėdėjimo vieta, įprasta rutina; vizualinės priemonės vietoj rašytinių; jautrumas sensoriniams stimulams (sensorinės erdvės naudojimas); informacija apie eigą, pertraukos kai reikia; technologijos (pvz. planšetė)

Supratimas ir priėmimas: empatija, kantrybė, saugus ir pasitikėjimu grįstas ryšys, pasitikėjimas

Vientisas požiūris: visi mokytojai, tėvai, klasiokai

Informacijos pateikimas

Tinkama aplinka ir vaiko pozicija

1. Vaizdinis
2. Struktūruotas
3. Kartojimas
4. Pristatomas individualiai (bent 1 k.)
5. Pabrėžiama ir išskiriama tai, kas svarbiausia
6. Užduočių pateikimas tinkamai (išsiaiškinus, kaip vaikas geriausiai supranta)
7. Palaipsniškas ir aiškus perėjimas nuo temos prie temos

1. Langai, durys, draugai, mokytojas
2. Kvapai, garsai, šviesa (apšvietimas)
3. Dalykai, kurie gali kelti nerimą
4. Technologijos
5. "Stimai" - gerai
6. Nusiraminimo poreikis - nebaudžiam už "blogą" elgesį

Pagalba sau (mokytojui)

- Susidarykite vaiko profilį
- Pergalvokite klasės aplinką (sėdėjimas, vaizdai)
- Pažinkite vaiko “trigerius” ir stebėkite, kad nebūtų “iš giedro dangaus”
- Nesinervinkite :) pasikalbėkite su kolegomis, čia komanda svarbu!
- Kalbėkite su klasės bendruomene apie jautrias temas, elgesį, priėmimą, pagalbą (klasiokai gali padėti sensorinės perkrovos užbėgimui už akių)
- Struktūra ir aiškiai pateikta informacija! (Aiškiai - vaikui, o ne suaugusiam :))

ASS mitai

- Autistiški žmonės neturi empatijos ir atjautos
- Autistai yra anti-socialūs ir nemėgsta būti tarp žmonių
- Autistiški žmonės yra kvaili arba labai protingi
- Autizmas yra psichikos liga
- Dėl autizmo kaltas netinkamas auklėjimas (skiepai arba TV)
- Visi autistai – panašūs
- Daugiau berniukų “serga”, nei mergaičių
- Vaikai vs suaugę

Rekomenduojama l-ra, metodiniai leidiniai

1. <https://srvks.lt/pedagogams/metodines-rekomendacijos/>
2. <https://srvks.lt/wp-content/uploads/2022/12/Mokinio-profilis.pdf>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=vv5fBaAOsgY&t=407s>
4. <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/perziura/14400>
5. <https://www.emokykla.lt/titulinis/pradzia/metodine-pagalba-mokytojams-ugdantiems-autizmo-spektro-sutrikimu-turincius-vaikus/46052?home=true>
6. <https://pagalbasau.lt/autizmas/>

Gabrielė Tervidytė - Arandi

www.penkipojuciai.lt

Penki Pojūčiai
SENSORINĖ ĮRANGA